

Wyrok z dnia 28 października 1998 r.

I PKN 400/98

Ustalenie zakresu podstawowych obowiązków pracownika, sposobu ich naruszenia oraz stopnia zawinienia w ich niewykonaniu lub nienależytym wykonaniu jest warunkiem prawidłowej oceny, czy naruszenie tych obowiązków było przyczyną uzasadniającą rozwiązanie przez pracodawcę stosunku pracy bez wypowiedzenia na podstawie art. 52 § 1 pkt 1 KP.

Przewodniczący: SSN Józef Iwulski, Sędziowie SN: Zbigniew Myszkowski, Barbara Wagner (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 28 października 1998 r. sprawy z powództwa Urszuli S. przeciwko Fabryce Urządzeń Mechanicznych i Sprężyn „F.-B.” w W. o odszkodowanie i ekwiwalent za urlop, na skutek kasacji powódki od wyroku Sądu Apelacyjnego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach z dnia 31 marca 1998 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Apelacyjnemu w Katowicach do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e n i e

Urszula S. wniosła o zasądzenie od Fabryki Urządzeń Mechanicznych i Sprężyn „F.-B.” w W. na jej rzecz odszkodowania w wysokości 9.388,08 zł z tytułu niezgodnego z prawem rozwiązania stosunku pracy bez wypowiedzenia oraz kwoty 3.129,36 zł jako ekwiwalentu za nie wykorzystany urlop wypoczynkowy za 1996 r.

Sąd Wojewódzki w Bielsku Białej wyrokiem z dnia 22 maja 1997 r. [...] zasądził od strony pozwanej na rzecz powódki żądane kwoty z odsetkami od 16 kwietnia 1996 r. oraz 1.500 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania. Sąd ustalił, że Urszula S. była zatrudniona w Fabryce Urządzeń Mechanicznych i Sprężyn „F.-B.” od 1 września 1970 r. do 20 marca 1996 r., ostatnio na stanowisku zastępcy dyrektora do spraw

finansowo - handlowych i głównego księgowego. W dniu 20 marca 1996 r. została odwołana ze stanowiska w trybie art. 70 § 1 i 3 KP w związku z art. 52 KP. Jako przyczyny odwołania strona pozwana podała: dopuszczenie się fikcyjnej sprzedaży wyrobów w grudniu 1995 r., nieprawidłowe jej zafakturowanie, nierzetelne bieżące prowadzenie ksiąg rachunkowych i fałszowanie sprawozdań dla GUS, działanie na szkodę przedsiębiorstwa przez akceptację nadmiernych i nieuzasadnionych wydatków, podpisanie niekorzystnych umów ze Spółką F., niewywiązywanie się z podstawowych obowiązków, co doprowadziło do zaniku produkcji i narastania strat, oraz nieprzekazywanie kwot pobranych od pracowników na konto Pracowniczej Kasy Zapomogowo - Pożyczkowej. Zakres obowiązków powódki wynikał z regulaminu organizacyjnego oraz zarządzeń. Aktem notarialnym z dnia 24 kwietnia 1995 r. powołano do życia Spółkę z o.o. F., której udziałowcem w 51% była strona pozwana. Umową z dnia 26 kwietnia 1995 r. (z późniejszym aneksem), zawartą na czas określony do 31 grudnia 1998 r., wydano Spółce szereg obiektów i ustalono wysokość czynszu w niezmiennej wysokości do 31 grudnia 1996 r. Bilans przedsiębiorstwa za 1995 r. został zweryfikowany przez biegłych rewidentów bez poważniejszych zastrzeżeń. Dokumenty parapodatkowe świadczą o uchybieniach w pracy powódki i podległego jej działu. Zarzuty pokontrolne Państwowej Inspekcji Pracy nie mają wprost znaczenia dla oceny pracy powódki. W zakładzie pracy między załogą, związkami zawodowymi, zarządem przedsiębiorstwa i zarządcą komisarycznym istniał konflikt o znacznym zaawansowaniu i nasileniu.

Zdaniem Sądu, zasadniczy dla oceny pracy powódki był zarzut fikcyjnej sprzedaży produktów Kopalni Węgla Kamiennego „Z.-B.”. Biegły nie potwierdził jego zasadności. Jeżeli nawet powódka wiedziała o tym fakcie, czemu przeczy okoliczność, że w dniu 12 marca 1996 r., będąc na zwolnieniu lekarskim przesłała pismo z wnioskiem o skorygowanie dokumentów w tym zakresie, stanowiłoby to podstawę do odwołania jej ze stanowiska, jednak nie uzasadniałoby rozwiązania stosunku pracy bez wypowiedzenia.

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach, uwzględniając apelację strony pozwanej, wyrokiem z dnia 31 marca 1998 r. [...], zmienił zaskarżony wyrok i powództwo oddalił. W ocenie Sądu, wprowadzenie do ksiąg przedsiębiorstwa fikcyjnej sprzedaży towarów zamówionych przez KWK „Z.-B.” w grudniu 1995 r. i zaliczenie tych towarów ponownie do produkcji w toku w 1996 r. było poważnym naruszeniem obowiązków określonych w rozporządzeniu Rady

Ministrów z dnia 26 lipca 1982 r. w sprawie głównych księgowych przedsiębiorstw i innych państwowych jednostek organizacyjnych (Dz.U. Nr 25, poz. 179) oraz w ustawie z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, nakładających na głównego księgowego obowiązek dokonywania zapisów w oparciu o rzetelne dowody. Skorygowanie dokumentów nastąpiło w dniu 26 lutego 1996 r. z inicjatywy strony pozwanej. Postępowanie potwierdziło zasadność zarzutu, że powódka działała na szkodę przedsiębiorstwa. Wydatki na fundusz reprezentacyjny, przebudowę piętra, koszty szkoleń i reklamy pozostawały w rażącej dysproporcji do sytuacji finansowej przedsiębiorstwa. Urszula S. z racji zajmowanego stanowiska była odpowiedzialna za treść umów zawieranych przez stronę pozwaną. Ją zatem obciąża dopuszczenie do pozbawienia przedsiębiorstwa możliwości kontroli działalności Spółki F. przez odsprzedaż dwu z początkowo 51% udziałów, zamrożenia czynszu, zastrzeżenia wyłączności na usługi transportowe przez półtora roku z klauzulą kary umownej wynoszącej 40%. Sprzedaż bez zgody Rady Pracowniczej 16 obiektów środków transportowych oraz, bez przetargu, samochodu „Nysa” wartości księgowej ponad 2.000 zł naruszało § 1 pkt 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 26 lutego 1982 r. Działanie takie stanowiło ciężkie naruszenie podstawowych obowiązków pracowniczych.

Urszula S. wyrok ten zaskarżyła kasacją i wskazując jako jej podstawy naruszenie prawa materialnego oraz naruszenie przepisów postępowania wniosła o jego zmianę i oddalenie apelacji lub uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania. Zdaniem skarżącej, strona pozwana nie udowodniła jej winy, która jest przesłanką zastosowania art. 52 KP. W ocenie naruszenia obowiązków Sąd powołał przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 26 lutego 1982 r. w sprawie głównych księgowych przedsiębiorstw i innych państwowych jednostek organizacyjnych uchylone przez art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. o gospodarce finansowej przedsiębiorstw państwowych (jednolity tekst Dz.U. z 1991 r. Nr 6, poz. 27). Sąd nie uwzględniając całości materiału dowodowego naruszył art. 382 KPC. Rozstrzygając sprawę bez przeprowadzenia postępowania uzupełniającego uchybił art. 386 § 4 KPC i art. 232 in fine KPC. W uzasadnieniu wyroku pominął element winy powódki, czym naruszył art. 328 § 2 KPC.

W odpowiedzi na kasację strona pozwana wniosła o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Urszula S. została odwołana ze stanowiska zastępcy dyrektora do spraw finansowo - handlowych strony pozwanej na podstawie art. 70 § 3 KP. Zgodnie z art. 52 § 1 pkt 1 KP pracodawca może rozwiązać umowę o pracę bez wypowiedzenia w razie ciężkiego naruszenia przez pracownika podstawowych obowiązków pracowniczych. Dla oceny zasadności zastosowania przez pracodawcę tego przepisu konieczne jest ustalenie zakresu obowiązków pracownika, określenie, które z tych obowiązków są podstawowymi, wykazanie na czym polegało ich niedopełnienie i czy było ono zawinione przez pracownika oraz w jakim stopniu.

Trafny jest zarzut kasacji, że Sąd drugiej instancji nie ustalił tych przesłanek w sposób dostateczny, tj. po wszechstronnym wyjaśnieniu wszystkich okoliczności spornych, a oceny materiału dowodowego dokonał pobieżnie. Po lekturze uzasadnienia zaskarżonego wyroku, a także poprzedzającego go wyroku Sądu pierwszej instancji, trudno jednoznacznie stwierdzić, jaki był zakres obowiązków powódki. Ogólne odesłanie do wybranych (według jakiego kryterium?) postanowień regulaminu organizacyjnego i zarządzeń (czyich?) oraz do przepisów nieobowiązującego rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 26 lutego 1982 r. w sprawie głównych księgowych przedsiębiorstw i innych państwowych jednostek organizacyjnych, bez wyszczególnienia konkretnych zadań i sfer działalności przedsiębiorstwa, za które Urszula S. ponosiła odpowiedzialność, nie wystarcza do ustalenia jakości wykonywania przez nią obowiązków.

Dla ustalenia winy powódki zasadnicze znaczenie mają okoliczności podejmowania przez nią poszczególnych działań i dokonywania transakcji, których niekorzystnymi dla przedsiębiorstwa skutkami została obciążona. Sąd nie ustalił, jaki był samodzielny w nich udział powódki, a w jakich granicach wiązały ją polecenia zarządcy komisarycznego. W tym kontekście należy zgodzić się z zarzutem kasacji, że nie zostały wyjaśnione okoliczności dotyczące większości zdarzeń, które strona pozwana podała jako przyczyny odwołania. W zakresie wystawienia faktury na dostarczenie przez stronę pozwaną 85% zamówionych przez KWK „Z.-B.” produktów - brak jest jednoznacznych ustaleń, czy fakturę tę sporządziła powódka i czy należało to do jej obowiązków, czy notatka sporządzona przez zarządcę komisarycznego W.S. i nadsztygara Kopalni H.P. co do zaawansowania wykonania umowy stanowiła dostateczną podstawę do zaksięgowania transakcji, czy też przed dokonaniem tej czynności powódka zobowiązana była do zweryfikowania (sprawdzenia) treści notatki. Nie zostały także dostatecznie wyjaśnione okoliczności złożenia przez Urszulę S. pisma

o korektę dokumentów finansowych, a zwłaszcza czy termin jego złożenia wynikał z nieobecności powódki w pracy usprawiedliwionej jej chorobą, czy był próbą obrony po ujawnieniu podwójnego zaksięgowania sprzedanych towarów.

Trafnie podnosi skarżąca, że ocena celowości wydatków na fundusz reprezentacyjny, przebudowę I piętra budynku, szkolenia i reklamę wymagała ich indywidualizacji. Należało nie tylko wziąć pod uwagę wysokość kwot wydatkowanych łącznie na te cele, ale rozważyć skutki finansowe niepodjęcia każdego z nich z osobna. Trudno na podstawie motywów zaskarżonego wyroku ocenić jednoznacznie, czy przekazanie Spółce „F.” środków transportu nastąpiło bez zgody rady pracowniczej przedsiębiorstwa, a to wobec uchwały tego gremium wyrażającej zgodę na utworzenie Spółki na bazie transportu zewnętrznego przedsiębiorstwa „F.-B.”. Sąd powinien dokonać analizy treści uchwały i zbadać, czy w jej postanowieniach zawarta była wprost lub pośrednio generalna zgoda na rozdysponowanie na rzecz Spółki części majątku strony pozwanej, czy też poszczególne transakcje zmierzające do wykonania tejże uchwały wymagały każdorazowo odrębnej zgody rady pracowniczej. Powinien był także określić jakich to 16 obiektów środków trwałych sprzedano Spółce. W ocenie winy powódki mogą mieć znaczenie okoliczności utworzenia spółki F. i zakres jej działania, ustalenie czy była to spółka konkurencyjna dla strony pozwanej, czy kooperująca z nią.

Nie jest natomiast trafny zarzut kasacji naruszenia art. 382 KPC i art. 386 § 4 KPC. Sąd drugiej instancji przyjmując ustalenia Sądu pierwszej instancji za własne może dokonać odmiennej ich oceny bez przeprowadzenia uzupełniającego postępowania dowodowego. Ustalenia te, skoro mają stanowić faktyczną podstawę rozstrzygnięcia, muszą być jednak pełne. Dokonane w rozpoznawanej sprawie przez Sąd pierwszej instancji i przyjęte jako niewadliwe za własne przez Sąd drugiej instancji nie spełniają tego warunku.

Rozpoznając sprawę ponownie Sąd powinien wyjaśnić wszystkie okoliczności dotyczące zarzutów stawianych powódce przez stronę pozwaną, wszechstronnie je rozważyć - zwłaszcza w aspekcie kompetencji powódki do jednoosobowego podejmowania decyzji, celowości działań oraz skutków ich niepodjęcia, dokonać szczegółowych ustaleń i ocenić je oraz zakwalifikować prawnie.

Mając powyższe na względzie Sąd Najwyższy, stosownie do art. 393¹³ § 1 KPC, orzekł jak w sentencji.

=====